

Članak je primljen: 30. juna 2011.
Revidirana verzija: 15. avgust 2011.
Prihvaćena verzija: 15. septembar 2011.
UDC: 316.74:004 ; 001:316.75

Aneta Stojnić

studentkinja doktorskih studija

Grupa za teoriju umetnosti i medija, Interdisciplinarne studije Univerziteta umetnosti u Beogradu

aneta.s7@gmail.com

Uloga tehnologije u (de)kolonizovanju znanja

U savremenom informatičkom društvu sajberprostor je postao glavno mesto za produkciju i konstrukciju globalnog pamćenja, znanja i istorije. Tehnologija je danas postala najmoćnije oružje za upravljanje ljudima putem kontrole tela, uma i svih aspekata života, a posebno onih koji se direktno odnose na subjektivnost. Drugim rečima, tehnologija je najjače oružje biopolitike. Polazeći od teze da prostor digitalnog konstituiše jedan od najvažnijih savremenih prostora za uspostavljanje i proizvodnju političke moći, u ovom tekstu istražiću ulogu tehnologije u geopolitici znanja. U ovom svetlu pokušaću de ispitam odnos između onoga što nazivamo "realnim" i sajber-prostora, kroz fenomen repetativnog performativnog mehanizma.

Ključne reči: novomedijska tehnologija, epistemičko razvezivanje, politika, performativnost

Uvod

U ovom radu bavila sam se problemom dekolonijalnosti tehnologije novih medija, odnosno preispitivanjem mogućnosti reosmišljavanja digitalnog u uslovima savremene globalizacije. U prvom delu rada daću kratku analizu teorije koju predlaže Valter Minjolo, kako bih elaborirala pojmove dekolonijalnosti i *razvezivanja* (delinking), sa akcentom na razlici između kolonijalizma i kolonijalnosti. Potom ću se u centralnom razmatranju fokusirati na fenomen dekolonijalnosti novomedijskih tehnologija, i analizu političkog potencijala sadržanog u odnosu virtuelnog i realnog.

U savremenom svetu, informacione komunikacione tehnologije definišu stanje neoliberalne globalizacije: akumulacija kapitala ostvaruje se u, i kroz, materijalnu i nematerijalnu proizvodnju u digitalnoj sferi, pri čemu su novomedijske tehnologije i moderni kolonijalni sistem kapitala čvrsto uvezani. U tom kontekstu, tekst ću bazirati na tezi da prostor digitalnog konstituiše jedan od najvažnijih savremenih prostora za uspostavljanje i proizvodnju političke moći. Ukazaću na neophodnost razvoja aparatusa za proučavanje i analizu ovih meha-

nizama u cilju razumevanja suštine međusobne povezanosti informacionih komunikacionih tehnologija i kolonijalnosti moći. Pritom ću se posebno fokusirati na pojmove razvezivanja (delinking) i dekolonijalnosti u kontekstu kolonijalne razlike i geopolitike znanja. U nastavku rada posvetiću posebnu pažnju pojmu ideologije i (de)konstruisanju njenog statusa kroz odnos realnog i virtuelnog.

Pojam dekolonijalnosti

Termin kolonijalnost¹ prema Valteru Minjolu ima znatno šire značenje od srodnih istorijskih projekata imperijalizma i kolonijalizma. Naime, uvodeći ovaj termin on nastoji da izvede radikalnu kritiku modernosti: „kolonijalnost“ se odnosi na epohalno stanje i epistemološki okvir koji neodvojivo povezuje projekte imperijalizma i kolonijalizma sa modernošću. Minjolo sugerise da modernistička ideja totaliteta uspostavlja ono što je „izvan“ evropskog i severno-Atlantskog prostora, odnosno ono što je isključeno iz modernosti kroz diskurs rasizma. Retorika modernosti stoga neizbežno vodi u logiku kolonijalnosti.

Pomenuti koncept koji obuhvata i savremeni trenutak, poziva se na radikalne emancipatorske ideje kao što su Marksova ideja proleterske revolucije i ideja mnoštva (multitude) Harta i Negrija, ali i različite poststrukturalističke, postmoderne i postkolonijalne teorije. Međutim, u ovu teorijsku formaciju Minjolo uvodi projekat dekolonijalnosti koji podrazumeva razvezivanje (delinking) od kolonijalnosti i modernosti. Ovaj projekat uključuje postavljanje iskustava dekolonizacije i anticolonijalnih borbi u Aziji, Africi i Latinskoj Americi kao i iskustva „odbačenih“ (*Les Damnés de la Terre*) u novi epistemološki okvir. Ovako shvaćena dekolonijalnost poziva na: a) relokaciju/premeštanje misli, njeno ponovno otelovljenje u funkciji demaskiranja ograničenosti modernog znanja i njegove povezanosti sa kolonijalnošću i; b) drugačiji model razmišljanja koji poziva na pluralizam i interkulturni dijalog.

Pojam razvezivanja (delinking)² odnosi se ne samo na razdvajanje sfera ekonomskog i političkog, već i na urgentnu potrebu za epistemološkim razvezivanjem na fundamentalnom nivou raskida sa modernističkim konceptom totaliteta. U tom smislu pojam *razvezivanje* pretenduje da označi prakse koje prevazilaze problem Marksističkog univerzalističkog projekta, koji takođe podrazumeva radikalnu emancipaciju ali ipak ostaje unutar retorike modernizma i logike kolonijalnosti.³ Možemo reći da Marksistički političko-ekonomski pristup razvezivanju nije dovoljno konceptualizovan jer ne zadire u fundamentalni nivo misli — ne uspeva da preuzme epistemološku moć. Sa druge strane postkolonijalne teorije koju su razvijali Edvard Said, Gajatri Spivak i Homi Baba uključene su u epistemološko preispitivanje koncepta totaliteta i mogu biti kritične u odnosu na modernost. Međutim, njihovim intenzivnim epistemološkim refleksijama može se zameriti da su suviše apstraktne. Ono što ujedinjuje ova dva polemička toka jeste pridavanje ključnog značaja pojmu epistemološkog u procesu dekolonijalizacije. Međutim, polemička kritika koju im upućuje Valter Minjolo odnosi se na to da su one utemeljene na poststrukturalizmu (Fuko, Derida, Lakan) te samim

¹ Engleski *coloniality*. Važno je naglasiti razliku u odnosu na termin *colonialism* koji se prevodi kao *kolonijalizam*.

² Termin se javlja i u naslovu knjige Samir Amina, *Delinking: Towards a polycentric world*, ali za razliku od načina na koji ga upotrebljava Minjolo, kod Amira se termin odnosi samo na političko i ekonomsko razvezivanje, te izostavljajući epistemološko razvezivanje ostaje unutar okvira modernističkog projekta.

³ Pheng Cheah, *The Limits of Thinking in Decolonial Strategies*, <http://townsendcenter.berkeley.edu/article10.shtml>, acc. 12.09. at 00.43, 2006.

tim još uvek predstavljaju „projekat transformacije unutar naučnih akademija“ koji ostaje svojstven Evropi. Za razliku dekolonijalnosti postkolonijalno ne usmerava fokus pažnje ka „drugim izvorima“ kao što su kritika i aktivizam različitih značajnih figura iz Azije, Afrike i Latinske Amerike (Gandi, Karbal, Fanon) koji bi podrazumevali „radikalni politički i epistemološki zaokret“.

Međutim, Minjolo nudi jedno prilično neuobičajeno shvatanje da epistemološko mora da poprimi materijalnu dimenziju. Prostori za epistemološko razvezivanje pojavljuju se kroz geopolitiku, a njena materijalnost nije materijalnost struktura političke ekonomije već telesno iskustvo onih koji su tokom perioda modernosti bili isključeni iz procesa proizvodnje znanja. Postavlja se pitanje kakvo razumevanje moći implicira ovakvo shvatanje epistemološkog? Naime, ovde je u prvi plan stavljen logocentizam vlasti/moći koja, bilo da je represivna ili liberalna, poseduje logiku koju možemo šematizovati, dešifrovati i konačno i „ispraviti“. To je logika kolonijalnosti kojoj se treba usprotiviti dekolonijalnošću. Razvezivanje od kolonijalnog matriksa moći ne teži da odbaci modernost kao široko rasprostranjeni koncept već predlaže uspostavljanje graničnog mišljenja odnosno granične epistemologije. Drugim rečima bazira se na pretpostavci da je zapadni korpus znanja sa jedne strane neizbežan, a sa druge veoma limitiran i kao takav opasan. U tom smislu kolonijalnost možemo shvatiti i kao neuspeh znanja, misli i logike. Razumevanje istorijskih pojava i različitih događaja koji su se odigrali do današnjih dana (uključujući i savremeno doba) utemeljeni su u logici koja je ili opasna ili pogrešna i kao takva treba da bude „popravljena“ intervencijom drugih logika koje potiču od onih brojnih subjekata koji su bili isključeni ili pokoreni kroz kolonijalizam. Kolonijalizam je kroz koncept modernosti i „spoljašnjosti“ u odnosu na hegemoni zapadni svet, uspostavio lažnu drugost: oni isključeni u nastojanju da se uključe pojavljuju se kao glasovi koji uvode druge kosmogonije u dominaciju hegemonih zapadnih kosmoloških varijacija, ali okviru iste retorike modernosti i logike kolonijalnosti.

Preispitivanje i kritika kolonijalne logike pojavilo se šezdesetih i sedamdesetih godina kod radikalnih arabo-islamskih mislioca kao što je Ajatolah Homeini (Ayatollah Khomeini), kao i u filozofiji oslobođenja Latinske Amerike i među intelektualcima iz zemalja prvog sveta, kada je naglasak stavljen na značaj drugih jezika koji su negirani od strane kolonijalne modernosti. Danas se reartikulacija i relokacija znanja prepoznaju kao pitanja od ključnog značaja. Iako se projekat epistemološkog razvezivanja može okarakterisati kao utopijski, idealistički ili čak mesijanski, Minjolo ističe primere kao što su ustanak Amarua u Peruu, revolucija na Haitiju, te dekolonizacija Afrike i Azije, koji su pokazali da početak 21. veka ima potencijala za njegovu realizaciju.

Dekolonijalnost i tehnologija

Danas, informacione komunikacione tehnologije definišu uslove neoliberalne globalizacije. Novomedijske tehnologije i moderni/kolonijalni sistem kapitala odavno su isprepletani kroz akumulaciju kapitala koji se pojavljuje u, i kroz materijalnu i nematerijalnu proizvodnju digitalnog.⁴ Ukoliko pretpostavimo da se kolonijalnost moći ostvaruje u prostoru digitalnog moramo postaviti pitanje: Kako promišljati novomedijsku tehnologiju u kontekstu dekolonijalnosti? Ili preciznije: *da li je i kako uopšte moguće ponovo osmisliti digitalno u savremenim*

⁴ María Benfield Dalida, *Introductory Notes to: Decolonizing the Digital/Digital decolonization*, Vol. 3, *Dossier 1*, <http://trinity.duke.edu/globalstudies/volume-31-decolonizing-the-digitaldigital-decolonization>, acc. 28.08.2010. at 23:25, 2009.

*uslovima globalizacije?*⁵ Pre nego što bih pokušala da predložim moguće odgovore ili alternativna rešenja, ovde želim da naglasim da je u ovom istorijskom trenutku jednako (ako ne i više) značajno razumeti zašto je važno postavljati ova pitanja. Važno je zato što prostor digitalnog konstituiše jedan od najvažnijih savremenih prostora za uspostavljanje i proizvodnju političke moći. Stoga, neophodno je da razvijemo aparat za proučavanje i analizu ovih mehanizama u cilju razumevanja suštine međusobne uvezanosti informacionih komunikacionih tehnologija i kolonijalnosti moći, te koloijalne razlike i geopolitike znanja.

U savremenoj multimedijalnoj civilizaciji slika je postala izuzetno moćan medij koji je zauzeo dominantnu informativnu poziciju. Danas, digitalizovana slika i podaci posredovani putem elektronskih medija lako dopiru do najšire publike na globalnom nivou, te samim tim raspolazu moći krupnog kapitala. Kapital je povezan sa političkom moći i politička moć je povezana sa kapitalom. Finansijski kapital i digitalni model proizvodnje poseduju jedno drugo, ne samo tako što se reflektuju jedno u drugom, već tako što rade jedno za drugo. Ovaj proces ne tiče se estetike reprezentacije već je direktno povezan sa novom podelom rada koja deli prvi, drugi i treći svet. U tom smislu digitalni model proizvodnje zapravo prikriva procese eksploatacije i eksproprijacije, koji čine osnovu globalizacije. Štaviše, može se reći da je ono na šta referiramo kao na „globalno“ zapravo samo put koji kapital prelazi, dok se lokalni procesi eksploatacije prikrivaju procesima digitalizacije. Ovi procesi usko su povezani sa kulturnom industrijom, brandingom i transformacijom društvenih odnosa u estetske modele (trend, brend, hip...). Pritom, savremeni procesi brandinga uključuju i svaki vid otpora koji na taj način takođe postaje određena vrsta trenda ili mode, puko deklarisanje bez razumevanja konteksta koji bi mogao da bude nosilac potencijala za promenu.⁶

Kroz percepciju kulture koja je transformisana od strane kompjuterskih tehnologija postajemo robovi procesa brandinga i digitalizacije. Modeli percepcije uključeni u ove procese sprečavaju nas/subjekte da kritički sagledavamo sopstvenu poziciju u svetu (koji oblik života ja predstavljamo?), te nas u krajnjoj instanci sprečavaju da postanemo politički subjekti. U prvom kapitalističkom svetu na snazi je biopolitika koja uspostavlja regulative *života sa stilom* (Agamben), dok se izvan prvog kapitalističkog sveta odigrava proces nekropolitike gde je beda glavna regulativa života. Dok su kroz podelu teritorija rada određene grupe ljudskih bića ili čak čitavi narodi svedeni na nivo golog života, u prvom kapitalističkom svetu ljudi žive ne razmišljajući o ovim procesima. Svojevrsan paradoks predstavlja činjenica da, iako su procesi u prvom i trećem svetu povezani i međuzavisni, uobičajena je percepcija iz pozicije procesa globalizacije kao da postoji jednak režim za ceo svet. Da bismo mogli da promišljamo poziciju tehnologije u ovom kontekstu potrebno je da mislimo o životu kao društvenom odnosu koji nije izvan sistema kapitala već je deo globalnog procesa eksploatacije.

Tehnologija je danas postala najmoćnije oružje za upravljanje ljudima putem kontrole tela, uma i svih aspekata života, a posebno onih koji se direktno odnose na subjektivnost. Drugim rečima, tehnologija je najjače oružje biopolitike. (Bio)tehnologija je ušla u naš svakodnevni život, na prvi pogled neprimetno, ali izvesno nas pretvarajući u društvo kiborga. Koncept kiborga kao artificijelnog tela izdvojenog iz prostora i vođenog zadatim algoritmom biološkog

⁵ S. Castro-Gómez and O. Guardiola-Rivera, The Convergence of World-Historical Social Science, or Can There Be a Shared Methodology for World-Systems Analysis, Postcolonial Theory, and Subaltern Studies?, In *The Modern/Colonial/Capitalist World-System in the Twentieth Century: Global Processes, Antisystemic Movements, and the Geopolitics of Knowledge*, Praeger, A. M. Wesport, CT, 2002.

⁶ Marina Gržinić, conversation with Walter Mignolo, Delinking Epistemology from Capital and Pluriversity, In *Intersections*, Wien, Locker, 2009, 88.

subjekta realizovan je ne samo kroz različite manifestacije robotike, već i u najširoj svakodnevnoj primeni od kompjuterskih instalacija do avatara koje koristimo u sajber prostoru, odnosno u raznim internet komunikacijama od socijalnih mreža do foruma i četova (live chat). Koncept kiborga kao artificalnog regulacijskog sistema uspostavljenog između biološkog organizma i elektronskog/mehaničkog odnosno artificalno konstruisanog sistema, realizovan je kako kroz savremenu hirurgiju, tako i kroz biotehnologiju koja je postala deo naše svakodnevice. Dizajniramo i „poboljšavamo“ naša tela uz pomoć (plastične) hirurgije, implantata, proteza (od pejsmejкера do robotičkih udova), ali i biotehnološki proizvedene kozmetike protiv starenja; jedemo genetski modifikovanu hranu, modifikujemo svoja mentalna stanja i svoj emotivni i seksualni život legalnim ili ilegalnim drogama (lekovima). Drugim rečima, savremena „self-dizajn“ kultura otelotvoruje biotehnologiju i njeno obećanje „haj-tek“ čovečanstva.

U filozofskom smislu kiborg je biće nastalo sintezom bića i nebića, odnosno *ono* što pokazuje interaktivne veze između prisutnosti (ontologije), izgleda (morfologije) i pojavnosti (receptije) prostorno vremenskog događaja artificalnog sveta (fenomenologija). Danas su kroz set kulturnih kodova i ekonomsko-socijalnih odnosa uspostavljene (proizvedene, produkovane) generacije ljudskih bića koja svoja tela ne doživljavaju kao završena i organski jedinstvena već kao produžena tela koja se nadovezuju na mašine. Savremeni mit o kiborgu realizuje se kroz robu koju biotehnološka industrija pruža na tržištu.

Ideologija

Nakon industrijske revolucije, ere fordizma i postfordizma, danas se suočavamo sa informatičkim društvom kao novom paradigmatom savremenog društva kao i društva budućnosti. U tom kontekstu ideološka manipulacija idejom tehnološkog napretka dobija ključni značaj. Prema V. Minjolu: „Širom sveta, naturalizovano je uverenje da su progres i razvoj dobri za sve; što više proizvodite to više ljudi konzumira i postaju srećni potrošači. U okviru te strukture ljudi žive da bi radili i trošili, a uspeh je krajnji horizont“.⁷ Na taj način stvara se bolesno i opasno društvo u kom su ljudi od najranijeg detinjstva — počev od porodice, preko školovanja i obrazovanja, do medija i opšteg društvenog okruženja — naučeni da je krajnji cilj uspeh po svaku cenu, koji podrazumeva što veću akumulaciju materijalnih bogatstava i sticanje „prestiza“. Sistem vrednosti koji promoviše ovakvo društvo postavlja imperativ: *živeti bolje od drugih*, umesto *živeti dobro sa drugima*.

Ono što želim da istaknem jeste da pomenuti mehanizmi nisu skriveni, već naprotiv, postavljeni su kao sasvim očigledni proizvođači na taj način opštu klimu u kojoj se *živeti da bi radio i trošio* predstavlja kao jedina alternativa. U tranzicionim društvima koja prolaze kroz turbo kapitalizam⁸ ovi mehanizmi se pojavljuju u još brutalnijem, vulgarnijem i opasnijem obliku. Tako se, na primer, u Srbiji posle početnog entuzijazma neposredno posle demokratskih promena 2000. godine, tokom protekle decenije beleži opadanje poverenja u politiku i političare među narodom, koje se formuliše u kolokvijalnim opštim mestima: „svi su isti“ odnosno „svima je stalo samo do novca“. Mogli bismo reći da problem nije u niskoj svesti o eksploataciji, već u činjenici da se dato stanje doživljava kao jedina alternativa. Ogoļjivanjem njenih mehanizama stvara se stanje opšte apatije koje paradoksalno pogoduje očuvanju uspostavljenog sistema moći. Istovremeno ovakvo stanje predstavlja savršeno

⁷ Ibid.

⁸ Ibid.

okruženje za jačanje nacionalističkih i desničarskih struja. Drugim rečima, društvo koje je turbo-fašizam devedesetih zamenilo za turbo-kapitalizam dvehiljaditih predstavlja savršen primer za povezanost kapitalizma i nacionalizma koju proizvodi kompleksni odnos kapitala i moći. Dokle god verujemo da postoji „samo jedna igra u gradu“ — a to je ono što nas kolonijalni matriks moći uči da mislimo — bez obzira na to koliko radikalnu kritiku preduzeli i dalje ćemo biti zarobljeni unutar sistema. Stoga, neophodno je da iznova promislimo načine na koje kapitalizam kontroliše subjektivnosti i istražimo mogućnosti za razvezivanje od formi života koje on nameće — što nas iznova vraća pitanju potrebe za dekolonijalizacijom novomedijskih tehnologija.

Prvi korak ka dekolonijalnom mišljenju, zahteva epistemološko razvezivanje.⁹ Kolonijalni matriks moći kontroliše korpus savremenog znanja u ime razvoja, tehnološkog napretka i privilegija ekonomskog i vojnog progressa. To je znanje koje je bazirano na eurocentričnom modelu posmatrača koji ne može biti posmatran. Dekolonijalnost podrazumeva zaokret na nivou geopolitike znanja koji bi doveo do uspostavljanja epistemološke pluriverzalnosti. Ovaj koncept pretpostavlja svet u kom mnogi svetovi koezistiraju, otvarajući mogućnosti za interepistemološke i interkulturalne dijaloge bazirane na iskustvu modernih kolonijalnih društava. Međutim, umesto pluriverzalnosti ono što nam se nudi putem tehnologija novih medija i pogotovo interneta jeste neoliberalni koncept pluralizma. Uzmimo za primer Gugl (Google) koji nam kao najmoćniji internet pretraživač nudi iluziju demokratizacije medija i neograničenog izbora kroz različite vidove personalizacija i trenutnog pristupa informacijama. Međutim, algoritam kojim se utvrđuje hijerarhija stranica, tzv. PageRank koji su izumeli osnivači Gugla, predstavlja jedan od najuticajnijih alata za globalnu kolonijalizaciju znanja i informacija. Kao što je opisano u njihovoj korporativnoj prezentaciji <http://www.google.com/corporate/tech.html>: „PageRank odražava naše viđenje važnosti pojedinih veb stranica uzimajući u obzir preko 500 miliona varijabli i dve milijarde termina. Stranice za koje mi mislimo da su važne dobijaju viši rang i verovatnije je da će se pojaviti u vrhu rezultata pretraživanja. PageRank takođe uzima u obzir važnost svake stranice koja daje glas nekog drugog, pri čemu se glasovi nekih stranica za koje mi mislimo da imaju veću vrednost, vrednuju više od drugih, i samim tim daju stranici sa kojom se povezuju veću vrednost. Naš pristup u poboljšanju kvaliteta rezultata pretraživanja i stvaranju korisnih proizvoda je pragmatičan, a naša tehnologija koristi kolektivnu inteligenciju mreže da bi odredila važnost određene stranice“. U odnosu na vidljivost i pristupnost podacima ovako organizovan sajber prostor, iako kreiran od strane korisnika, uspostavljen je u okviru kolonijalnog matriksa moći gde postaje sredstvo za njegovu kontinuiranu reprodukciju, generišući hegemoni korpus kolektivnog globalnog znanja. Tehnologija pritom ne poseduje neku sebi svojstvenu ideologiju već se istovremeno pojavljuje i kao sredstvo i kao okruženje za reprodukciju kapitalizma. U ovom svetlu potrebno je iznova preispitati i reinterpretirati odnos između takozvane realnosti i sajber prostora.

Do skora nam je sajber prostor bio potreban kako bi nam pomogao da razumemo, testiramo ili sagledamo dešavanja u realnosti, a danas nam je potreban povratak u realnost kako bismo razumeli dešavanja u sajber prostoru. Drugim rečima, potrebno je da reartikulišemo sajber prostor — koji nije virtuelan u smislu „nerealnog“, već predstavlja jedan fantazmagorični svet konstruisan paralelno sa takozvanim realnim svetom. Ono što pod tim podrazumevam jeste da se ova dva sveta međusobno ne ogledaju, već odigravaju/izvode jedan drugog. Za analizu ove korelacije upotrebila bih termin koji uvodi Marina Gržinić — repetativni perfor-

⁹ Walter Mignolo, *The Geopolitics of Knowledge and the Colonial Difference*, <http://multitudes.samizdat.net/The-geopolitics-of-knowledge-and>, acc. 28.08. at 11.30, 2001.

mativni mehanizam — mehanizam koji simultano proizvodi i odbacuje sadržaj ostavljajući samo praznu formu. To je mehanizam po kom funkcioniše sistem globalnog kapitalizma u svojoj realnosti koja funkcioniše prema logici repetitive koja vodi u cirkularnost, očiglednosti i formalizacije. Kako Gržinić navodi: „Znanje koje je *zarobljeno* kroz naučni ili umetnički rad transformiše se kroz performativne repetitivne politike u čisto ideološko znanje, ali na takav način da nam poručuje da ne treba da se njime bavimo jer je sve to samo izvođenje/performativnost. Ono što se na ovaj način proizvodi nije samo obrnuta ideologija već ideologija koja je danas ponovo postala *nesvesna*, predstavljena u formi igrarije ili šale“.¹⁰ Ona dalje navodi da performativni repetitivni mehanizam predstavlja srž institucije/sistema savremene umetnosti, funkcionišući kao proces pražnjenja i poništavanja značenja sadržaja koja u samom trenutku reprezentacije biva učinjen zastarelim i kao takvim izlišnim.

Ono što bih htela da dodam, jeste da se isti princip može primeniti na sajber prostor i njegovu funkciju u realnosti. Dakle, sajber prostor i realnost se međusobno odnose kao sadržaj i forma pri čemu je sadržaj abnormalan, a forma normalna. Na taj način sajber prostor postaje prostor za normalizaciju abnormalnosti prezentovane tako da značenje snažnog sadržaja realnosti sa svim vrstama abnormalnosti, eksploatacije, eksprijacije, monstroznosti itd, postaje prazan i lišen aktuelnog značaja. Na ovaj način sajber prostor prazni realnost postajući ključno mesto na kom se odigrava ideološko pražnjenje.

Zaključak

Razmatrajući pitanje kako promišljati tehnologiju novih medija u terminima dekolonijalnosti, oslonila sam se na tezu Valtera Minjola da prvi korak ka dekolonijalnom razmišljanju čini epistemološko razvezivanje. Analizirajući ulogu tehnologije u savremenom sistemu moći naglasila sam da je tehnologija postala najmoćnija alatka za upravljanje ljudima putem kontrole tela, uma i svih aspekata života, a posebno onih koji su direktno povezani sa subjektivnošću; drugim rečima tehnologija je najmoćnija alatka biopolitike. U daljem tekstu sam razmotrila ideološke aspekte manipulacije idejom tehnološkog napretka, kao i činjenicu da tehnologija ne „poseduje“ sopstvenu ideologiju, već se pojavljuje kao alatka i/ili okruženje za reprodukciju kapitala i kolonijalnog matriksa moći. Analizirajući u ovom svetlu međusobni odnos realnog i virtuelnog, pozvala sam se na repetitivni performativni mehanizam (M. Gržinić) — proces pražnjenja značenja iz sadržaja (svođenja na praznu formu), odnosno pražnjenja i poništavanja ideologije koja u samom trenutku reprezentacije biva učinjena zastarelom/izlišnom — kako bih pokazala da se danas realno i virtuelno odnose kao (abnormalni) sadržaj i (normalna) forma. Dakle, ako digitalni/sajber prostor predstavlja jedno od najvažnijih savremenih mesta proizvodnje političkog, onda je upravo taj prostor mesto izvršenja poništavanja ideologije.

Literatura:

- María Benfield Dalida, *Introductory Notes to: Decolonizing the Digital/Digital decolonization*, Vol. 3, Dossier 1, <http://trinity.duke.edu/globalstudies/volume-31-decolonizing-the-digitaldigital-decolonization>, acc. 28.08.2010. at 23:25, 2009.
- Sally Burch, *The challenge of developing a social agenda in communication*, <http://alainet.org/active/3308&lang=es>, acc. 31.08.2010. at 10:30, 2003.

¹⁰ Marina Gržinić, *Capital, Repetition, Reartikulacija*, No 8, 2009.

- S. Castro-Gómez and O. Guardiola-Rivera, *The Convergence of World-Historical Social Science, or Can There Be a Shared Methodology for World-Systems Analysis, Postcolonial Theory, and Subaltern Studies?*, In *The Modern/Colonial/Capitalist World-System in the Twentieth Century: Global Processes, Antisystemic Movements, and the Geopolitics of Knowledge*, Praeger, A. M. Westport, CT, 2002.
- Pheng Cheah, *The Limits of Thinking in Decolonial Strategies*, <http://townsendcenter.berkeley.edu/article10.shtml>, acc. 12.09. at 00.43, 2006.
- Marina Gržinić, conversation with Walter D. Mignolo, *De-linking Epistemology from Capital and Pluriversality*, In *Intersections*, Wien, Locker, 2009.
- Marina Gržinić, *Re-Politicizing Art, Theory, Representation and New Media Technology*, Vienna, Schlebbruge. ed., 2008.
- Marina Gržinić, *Capital, Repetition*, *Reartikulacija* No 8, 2009.
- Donna Haraway, *A Cyborg Manifesto*, In *Simians, Cyborgs, and Women: The Reinvention of Nature*, New York, Routledge, 1991.
- Walter D. Mignolo, *The Geopolitics of Knowledge and the Colonial Difference*, <http://multitudes.samizdat.net/The-geopolitics-of-knowledge-and>, acc. 28.08. at 11.30, 2001.
- Walter D. Mignolo, *Delinking: The Rhetoric of Modernity, the Logic of Coloniality and the Grammar of Decoloniality*, 2007, http://townsendcenter.berkeley.edu/pubs/Delinking_Mignolo.pdf, acc. 01.09.2010.
- Maria Ptqk, *Soft Power. Art and Technologies in The Biopolitical Age*, <http://www.amerika.org/softpower/soft-power-art-and-technologies-in-the-biopolitical-age%20.html>, 2009.
- Miško Šuvaković, *Pojmovnik suvremene umetnosti*, Zagreb, Horetzky, 2005.

The Role of Technology in (de)Colonization of Knowledge

Starting from the thesis that the digital constitutes one of the most important contemporary sites for production of the political power, in this text I'm researching the role of technology in geopolitics of knowledge. In the contemporary information society cyberspace has become the major site for the production and construction of global memory, knowledge and history. However, (digital) technology does not carry the ideological status of its own, but it appears both as the tool and the environment for reproduction of the capitalism and colonial matrix of power. Analyzing the role of technology in the contemporary system of power I argue that today technology has become the most powerful tool for the governance of population through the control of the body, the mind and every aspect of life, especially those directly related to subjectivity, i.e. the most powerful tool of biopolitics. In this light we need to once again reinvestigate and try to reinterpret the relation between (what we call) the reality and the cyber space. This relation I analyze through the phenomenon of performative repetitive mechanism — process that simultaneously produces and eschews content leaving us with an empty form. I argue that performative repetitive mechanism can be applied to cyberspace and its function in/towards reality where cyberspace and reality relate to each other as form and content, where content is abnormal and form is normal. Cyberspace becomes the form for normalization of abnormality, the tank for emptying the reality i.e. „the place“ of executing the nullifying of the ideology.

Keywords: new media technology, epistemic delinking, politics, performativity